

“Jag har sparkat ut Luther”

När Annie Julander Norell skulle flytta till Singapore, blev hon förvånad över att så många kvinnor berättade hur svårt det var att anpassa sig till livet som medföljande och att de saknade sina jobb. Annie beslöt sig för att undersöka kvinnornas upplevelser närmare. Resultatet blev en examensuppsats på Psykologlinjen.

Sommaren 2007 flyttade Annie Julander Norell till Singapore eftersom hennes man Stefan fått jobb som pilot för Singapore Airlines. Innan dess hade hon varit nere för att hälsa på och märkte att många av de kvinnor hon träffade berättade om svårigheterna med att anpassa sig. Många uttryckte också att de saknade sina jobb och Annie blev förvånad över att detta var ett så stort ämne bland kvinnorna, Singapore är ju på många sätt en lätt plats att leva på.

– Jag trodde i min enfald att de uppfattade livet som en skön semester på ett par år och njöt av sol och bad, men det verkade inte vara så enkelt. Jag tyckte att det skulle vara jättespännande att skriva om det liv jag själv just skulle träda in i och som jag inte visste någonting om, så varför inte forska där jag stod, säger Annie.

Sagt och gjort. Annie, som då studerade sista året på Psykologlinjen, beslöt att skriva sin examensuppsats om hur kvinnor som lämnat sitt eget yrkesarbete för att följa med sin partner utomlands upplevde sitt nya liv. Uppsatsen bygger på intervjuer med tio svenska kvinnor i Singapore och fick namnet ”Vad jobbar din man med? Medföljande kvinnor till män på utlandstjänstgöring berättar.”

En given titel eftersom nästan samtliga av de intervjuade kvinnorna någon gång hade fått just den frågan.

– Kvinnorna uppehöll sig ofta kring att man här definieras utifrån mannens roll i samhället, jämfört med Sverige där man frågar vad kvinnorna själva jobbar med. Här utgår man nästan alltid från att kvinnorna är hemmafruar, säger Annie.

Några av Annies frågeställningar var bland annat hur det är att inte yrkesarbeta och vad som händer med självkänsla och identitet när man åker ut som medföljande. Det som kvinnorna saknade från arbetslivet var det sociala sammanhanget, problemlösning, att vara behövd av andra än familjen, att vara nyttig.

Flera saknade även något så konkret som en egen lön. Lönekuvertet fungerade helt enkelt som en bekräftelse på den egna kompetensen och värdet. (Flera av kvinnorna hade åkt hit med förhoppningen att arbeta, men upplevde att villkoren i Singapore gjorde det för svårt. Några valde istället att startat ett eget småskaligt företag där de själva kan styra sin tid och arbetsinsats, andra engagerade sig ideellt.)

Hon hittade många gemensamma nämnare hos de kvinnor hon intervjuade, men också stora individuella skillnader. Gemensamt var att kvinnorna tyckte att det inledningsvis var svårt att anpassa sig, att flytten väckte många existentiella tankar och känslor och att de markant ökade den tid de lade ner på barnens aktiviteter.

Mammarollen förändras överhuvudtaget i Singapore, konstaterar Annie. Här känns kraven större på att vara en duktig mamma och man förväntas ta mer aktiv del i skolornas aktiviteter. Några av kvinnorna kände också dåligt samvete för att de ryckte upp sina barn från Sverige och att tillbringa mycket tid med barnen blev ett sätt att kompensera för detta.

De individuella skillnaderna var som störst när det gällde självkänsla och upplevelsen av den egna identiteten som medföljande.

– Där fanns hela spannet. Alltifrån att kvin-

norna kände sig identitetslösa, särskilt om de sagt upp sig från sitt jobb. Att klippa av det där sista bandet har de beskrivit som en känsla av total rotlöshet eftersom en stor del av deras svenska identitet låg i yrkeslivet. På andra sidan spannet fanns istället de som fann sig mycket väl tillrätta, som anammat livsstilen i Singapore och uppskattar all tid med barnen. De kanske till och med bildar större familjer än de hade tänkt, eller tagit sig tid till, hemma. Det är inte ovanligt att man skaffar ett tredje eller till och med ett fjärde barn, säger Annie.

Annie hittade inget entydigt svar på varför skillnaderna var så stora, men säger att en möjlig förklaring kan vara hur livet hemma såg ut hemma i Sverige. Idag har svenska kvinnor och män oftast multipla sociala roller, båda yrkesarbetar och delar på ansvaret för hem och barn. Inom psykologin kan man diskutera detta utifrån det som kallas rollstressteorin och rollexpansions-teorin.

Det första innebär att individen upplever kraven i sina olika roller som en stressande faktor. Den andra att man upplever att de olika rollerna istället berikar livet. Den som då tidigare har stressats av att bolla arbete och familj, kanske har lättare att ställa om sig till en tillvaro där man får möjlighet att renodla en enda roll. Har man ett stort behov av att få sin självkänsla bekräftad genom yttre faktorer som beröm, framgång, löneförhöjning etc. så kan det kanske också vara svårare att anpassa sig till en roll som ”hemmafru”.

Mest nöjda var de kvinnor som hade varit ute längst. Man brukar räkna med att det tar ungefär ett år att anpassa sig till en ny kultur och de som varit medföljande

länge har kanske inte bara klarat av den processen i Singapore utan även på andra platser innan dess.

När det gällde familjelivet så innebar tillvaron i Singapore både positiva och negativa effekter enligt de intervjuade kvinnorna. Några var nöjda med hemmarollen och rollen som familjens projektledare, det vill säga att vara den som ansvarar för besökare, organiserar det sociala livet och familjens fritid.

Några upplevde det istället som en återgång till gamla könsroller. ”Jag gillar min man bättre när vi är engagerade båda två i familjen” som en kvinna uttryckte det. Flera som hoppades få mer tid med familjen har blivit besvikna.

– Männens jobbar i regel ännu mer här och framför allt reser många väldigt mycket i hela Asien. Så för många har tiden tillsammans blivit ännu knappare, säger Annie.

De flesta av kvinnorna hade inneboende hemhjälp, vilket de också upplevde olika. När hemhjälp sköter hushållsarbetet blir det mindre gräl om vem som ska göra vad och man har trots allt mer tid för varandra. För några skapade hemhjälpens däremot ytterligare rollförvirring genom att ta över den traditionella hemmafrurollen och ibland till och med rollen som mamma.

– Man kan känna sig avundsjuk på mannen eftersom man tycker att han får det bästa av båda världar. Han får både bekräftelsen i arbetslivet, familjeliv och får uppleva ett nytt land, medan kvinnans värld blir mer begränsad. Då kan kvinnan vilja ha hemmet som eget revir där hon inte vill att han ska inkräkta. Samtidigt skäms hon över att tänka i de banorna, säger Annie.

Samma sak gäller barnen. Det underlättar naturligtvis om man har en hemhjälp som fungerar i familjen, men några av kvinnorna kunde känna sig avundsjuka för att hemhjälpens skapade en så bra relation till barnen att de kunde föredra att leka med henne.

– Då kan man känna sig ratad, barnen har fått en ny bästa kompis och man är inte längre samma centralgestalt i deras liv som tidigare, säger Annie.

Tidigare undersökningar har visat att den vanligaste orsaken till att ett utlandsuppdrag avbryts tidigare än beräknat, är att de medföljande inte trivs. Kostnaden för att skicka hem en familj i förtid har uppskattats till drygt 100 000 USD. Rent företagsekonomiskt borde det alltså löna sig att stötta hela familjen, men knappt någon av de intervjuade upplever att de fått stöd från partnerns företag.

– Jag tror inte att de har fattat att det handla så mycket om hela familjens välmående. Det kanske behövs en upplysningskampanj, säger Annie.

Själv blev Annie lite förvånad över att det negativa övervägde så i intervjuerna, men påpekar att resultatet är långt ifrån entydigt. Nästan alla av de intervjuade kvinnorna säger att om de fick välja skulle de flytta utomlands igen.

Annie lyfter också fram tidigare studier som visar vad som underlättar när man ska anpassa sig till en ny kultur. Framför allt gäller det att kommunicera, både med dem därhemma som man redan har starka band med och med sin partner, men också med lokalbefolkning och andra svenskar på den plats där man är placerad.

Vanliga ”knep” som att röra på sig – promenader, yoga, simning – är också bra om man känner sig deppig eller har hemlängtan, framhåller Annie. Men det bästa är att skaffa sig en förebild i en person som har skapat ett tillfredställande liv på den plats man kommer till.

– Det är mer inspirerande att ha en positiv förebild som kan ge en draghjälp, än att sitta och prata med någon som inte heller har funnit sig så väl tillrätta, säger Annie.

Hur har hon då själv förändrats av sina två år i Singapore?

– Jag tror att jag har sparkat ut Luther litegrann. Jag har alltid varit otroligt effektiv och intresserad av utvecklande jobb, men det har blivit lite av en aha-upplevelse att man kan ha ett otroligt stimulerande liv utan att yrkesarbeta. I alla fall här i Singapore där det finns andra att uppleva saker tillsammans med. Jag är fortfarande tveksam till att det går i Sverige eftersom så pass många är upptagna hela dagarna. Jag har också funderat på hur vi vill leva när vi åker hem och jag tror inte att jobbet kommer att vara lika viktigt för mig längre, säger Annie.

text och foto: Sara Norling

I somras flyttade Annie tillbaka till Sverige. Hon gör just nu sin ettåriga praktiktjänst för att bli legitimerad psykolog. Sedan augusti arbetar hon (deltid!) inom barn- och ungdomspsykiatri.

Hela Annies uppsats går att ladda hem från <http://su.diva-portal.org>, sök på Annie Julander Norell.